

במדבר פרק כז פסוק טו

פירער'ס קאנסיל

וידבר מלשה אל-יקנה לאמר:
ויקח יקנה אלהי הרוחית לכל-בשר איש על-העדה:
וילאמר יקנה אל-מלשה קח-לך את-יהושע בן-נון איש אשר-רום בן וסמקת את-ידך
עליו:

וואלער פנתס ויהושע שלשית קבלו מסשה. וליהושע שיהיה
תלמידו של משה רבינו מסד תורה שלכל פה וצדו עליה.

והנה לענין בחירת ראש הסנהדרין שבדור, עיין ברמב"ם הל' סנהדרין
א' ג' ה"ל "קובעין בתחילה בית דין הגדול במקדש... הגדול בחכמה שבפולן
מושיבין אותו ראש עליהן והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו החכמים נשיא
בכל מקום והוא העומד תחת משה רבינו"

משה רבינו, ולפי דעת הרמב"ם משרה זה ניתן אך ורק לנשיא הסנהדרין. וכונת
הרמב"ם באמרו "וליהושע... מסד תורה שבע"פ" היא שנעשה יהושע "העומד
תחת משה רבינו" ע"י שנתמנה להיות ראש הסנהדרין
ות"א פשוט דכונת הרמב"ם היא למה

שמצינו ביהושע שלא מש מתוך האהל (שמות ל"ג י"א) והיה מסדר את
הספסלים ופורס את המתצלאות בבית הועד (במדבר רבא ל"א י"ד) ואף שכולם
למדו ממושה, כיון שיהושע היה מסור יותר ללמוד ממושה ולשרתו, נקרא
תלמידו של משה, ומפני מעלה זו נבחר להיות מי שנמסרה התורה אליו. אמנם
אכתיו צריכים לפרש, לשם מה נצרך הרמב"ם לתת טעם על בחירת יהושע, ולמה
שנית מודד הלשון כאן, ומתי כונת מלת "שלשית".

ויצא לנו מזה דרך הגדול בחכמה ממנים אותו לראש הסנהדרין
העומד בדורו תחת משה רבינו. ואם הגדולים שבסנהדרין שוים בחכמתם,
ממנים מי שיש בידו מעלה אחרת. ונראה דרך מעלה בתורה מכריעה בין השוים
בחכמה, כמו שמצינו ביהושע שמעלתו היתה "שהוא תלמידו של משה רבינו",
שר"ל שהיה מסור יותר לתורה מן האחרים שלא מש מן האהל והיה מסדר
הספסלים בבית הועד, וא"כ נראה דהכי הוי ההלכה דרך מעלה בתורה מכריעה
בין השוים בחכמה.

פנתים בן אלעזר בן אחרין חתין חשיב את המתי מעל בני ישראל,
לפני אמרי לו העני נותן לי את בריתי שלום (פנתים בת, יא)
ברש"י בבבא רבא המדרש: "לפי שהיו השבטים מבזין אותו:

הראיהם בן פופי הו שפיטם אני אמו ענגלים לע"ן, יהרוג נשיא שבט
בישראל? לעיפן בא הכתוב ויחמו אחר אחרין". ותמות מאד: אם
סוברים הם באמה שלא עשה כדונן מפני שלא שמעו דין, הובעל
ארבית קנאים פונעים בו", מה ויעריל זה. שהכתוב מידמו אחר אחרון?
ואם יורעים הם מנין ה' קנאים פונעים בו". איד מותר לכנותם?

אכן ידוע כי יש מצות שאדם עושה אורח. והיא מתאימה
לירדתו ושבועו, שנודע גם זה דבר נחמד אבל איין זה בנדר נסיון.
אולם יש שאדם עושה לפעמים מצות המתנגדת לפענו נפשו, וזו
היא מצות-נסיון והחשבת כמנין מצותיו במדרגת עליונה. לפי זה
יתכן ליישב קריאת המפרשים מפני מה לא נאמר, "נמה את יצחק?
רק, "את אברהם", הלא לכאורה הנסיון מצד יצחק היה יותר גדול?
אלא שידוע כי יצחק מדרו נבורה ולכן לא היה זה כלל מצד בנדר
של נסיון רק משחו פנעיו ביותר. אבל אברהם שהיה מרת החסד
והאהבה ומאין בו אכזריות לעקוד את בנו. יחיד רק מצד ציווי הקב"ה
הנורא למדתו, לכן היה אצלו פנתן זה הנסיון הכי-נגדו.

והנה גבי פנתים, ידוע כי הכהונה היא מסדת החסד, וכן
פרכא בונה שטעני זה אמרת תורה שהישה כשרה בולים כי איין
הכהנים יכולים לשחוט, כי זה היפך מסדת החסד, וזו הייתה גם
מדתו של פנתים, אהבה וישראל, וכוף כיון אותו השבטים שאמרו
"והראיתם בן פופי זה שפיטם אבי אמו ענגלים לע"ן" וכא לו מצד
יהוסוס מדת האכזריות? וכי דבר גדול עשה שהיה נשיא שבט בישראל,
הלא זה מבעי בשבילי לפי תכונותיו? לשכך בא הכתוב ויחמו אחר
אחרין שהיה אורח הבריות, להעיד כי זה שבע האמיתי ועמה היפך
מבעי וידו נחפך לאיש מקנא קנאת ה' צנאות, והו נסיון גדול שאין
כל אחר יכול לעמוד בו.

שפעה עשר בתמוז - פישול התנז"י

זיווג במשנה סוף מסכת תענית, בשננה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד וכ"ו, וכן הוא ברמב"ם פ"ד מהלי תענית ה"ב.

והקשה, הלא כל הקרבנות נתבטלו אז, ולא רק קרבן התמיד. [יעיין ערוך (יא): ב"י בתמוז בטל התמיד, ופרש"י שלא היו להם כבשים מוכות שהיו צריים על ידשלים ואין יצא נח, וכן הלשון בסליחות של י"ז בתמוז 'בשבעה עשר בתמוז בטלו עולה וזבח', כשישנה קרבנות סתמא ולא דקא קרבן תמיד]. וא"ל למה זה נקטו ה"ל 'ביטול קרבן ותנז"י' יותר מכל שאר הקרבנות. ואדבר, לכאורה יש בזה צרה יותר גדולה, כיון שגתבטלו כל הקרבנות ולא רק קרבן אחד, והו"ל להזכיר זה.

והנה מציינו מדרש פליאה שהביאו תומת בהקדמתו לעין יעקב, וז"ל, מצאתי כתוב בשם המדרש ובקשתיו ולא מצאתיה בכל שירתא סדרי, והנה נוסחו, בן זומא אומר מציינו פסוק כולל יותר והוא 'שמע ישראל' וגו', בן גנס אומר מציינו פסוק כולל יותר וז"ו 'ואהבת לדעך כמוך'. שמענו בן פי אומר מציינו פסוק כולל יותר והוא 'את הכבש ארוד תעשה בבוקר' וגו'. עמד ר' פלוני על רגלי ואמר הלכה כבן פי דכהני ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן' וגו', עכ"ל.

והדברים מתמידים, דבשלמא דברי בן זומא ודברי בן גנס שפיר מובנים, שהרי פסוק 'שמע ישראל' הוא קבלת מלכות שמים והוא יסוד היסודות ועיקר כל האמונה, וכן פסוק 'ואהבת לדעך כמוך' הוא כולל גזיל בנחות, ובמנו שאמר ר"י עקיבא (ומנו שתפ"א רש"י על הפסוק שם [ויקרא י"ט, ידן], והוא יסוד וכלל לכל מצוות שבין אדם לחבירו, וכן אמר רלל לאותו גי שבא לחת"כ"י ע"מ שילמדוהו כל התורה כולה על רגל אחת, נזאי דעלן סיג לחת"כ"י לא תעביד זו"ל כל התורה כולה, ואידך פירושא הוא (שבח לא). אבל דברי שמענו בן פי מרפסן איגרי, למה פסוק זה ד"את הכבש אחד תעשה בבוקר' חשיב כולל יותר.

וביותר מתמיה מה שעמד ר' פלוני והכריע כדבריו של שמענו בן פי: ועוד קשה שכברא לא היה צורך להזכיר שם של אותו ר' פלוני, וכל זה צ"ע.

וביאר הדברים (ע"פ דרכו של 'הכותב' שם עם תוספת נוסף) הוא דבן זומא אמר שהעיקר הגדול שהלך תלמי בן הוא ידעת האמונה והשקפת התורה, והוא יסוד כל המצוות שבין אדם למקום. וכן גנס אמר שעשות משפט ואהבת חסד בין אדם לחבירו.

הוא היסוד הגדול בעבודת הש"ת וקיום התורה. וכן פי בא לכליל שיהיה, וכדברי הכותב 'מעלות הדעות אמיתיות ומעלת מעשה הטוב'. והוא נרמז בקרבן התמיד, שהוא

דבר שנין אדם למקום ועולה כולל על גבי המזבח אשר לז', וגם הרי הוא קרבן ציפור עבור כל כלל ישראל ביחד, ומצד זה יש בו דררא דבין אדם לחבירו.

והנה כמה מצוות יש שהן עיקרים גדולים בעבודת הש"ת, אך יסוד היסודות הוא הקשר והיחס שבין האדם לקונו, והוא הדביקות בו ית"ש. וכבר זה צריך להיות קשר תמיד' בלי הפסק כלל וכלל.

קרבן תמיד היה בו יחוד שהיה בהמוזות כלי הפסק, וככל יום ויום, בוקר וערב, היה קיים קשר זה בין ישראל לאביהם שבשמים.

וזה היה עומק גדל הפורענות שאירעה בשבעה עשר בתמוז, שע"י שבטלו כל הקרבנות נתבטל גם התמיד, היינו קרבן התמיד שהיה בו אותו קשר ודביקות תמיד עם הקפ"ד. אשר על כן, ביטול קרבן זה היה צרה גדולה יותר מכל הצרות.

והמור"ל יסד לנו שכמו שיש עשרה מאמרות, עשרת הדברות, ושאר ענינים התלויים במספר 'עשר', כן יש עשרה דברים בחורבן בהמ"ק, וזה חמשת הדברים שאירעו בשבעה עשר בתמוז, וחמשת הדברים שאירעו בתשעה באב.

וכשנציג את חמשת הדברים של י"ז בתמוז לעומת חמשת הדברים של ט"ב, יהיה יבטל התמיד' עומד כנגד 'נחרב הבית בראשונה'. והיינו, זכמו שביית המקדש היה הקשר הגדול ביותר שבין ישראל לקב"ה, והוא משום השואת שכינתו ביניה וכו"ש יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ונחורבן הבית נאבד אותו קשר, כמו כן ביטול התמיד נפסק המקשר התמיד' של דביקות, והיחס של ישראל עם אביהם שבשמים.

ובכן, במדרש פליאה ת"ל הדין בבית המדרש היה כ"כ פשוט וברור, שלא היה צריך למסור את הלכה פסוקה בשם תנא מסויים, ודוקא 'ר' פלוני'. וזה היה מוכן מאליה לכל דורש את ה'.

ויש לרמז כל זה בדרך דרוש בפסוק בתהלים (קטו, קט) שאמר דוד המלך ע"ה נעים אמירות ישראל, 'נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי'. ויש לכאור, ד'נפשי בכפי' מרמז על המצוות המעשיות, שהן נעשות בכף ידו של אדם. וכא לומר, דהדבר היחיד שמבטחין לי את כל המעשים הטובים והמצוות המעשיות (נפשי בכפי), וגם את כל לימוד וידעת התורה (ותורתך לא שכחתי), - מה שהם 'חמ"ד', היינו שאני אותן בתורה ובמצוות בהמידות בלי הפסק.